

**RAQAMLI TA'LIM: AN'ANAVIY O'QITISH USULLARIGA RAQOBATCHI
YOKI QO'SHIMCHA VOSITA?****ЦИФРОВОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: КОНКУРЕНТ ТРАДИЦИОННЫМ
МЕТОДАМ ОБУЧЕНИЯ ИЛИ ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЙ ИНСТРУМЕНТ?****DIGITAL EDUCATION: A COMPETITOR TO TRADITIONAL
TEACHING METHODS OR A SUPPLEMENTARY TOOL?**

Mirzaakbarov Dilshodbek Dovlatboyevich

Farg'ona davlat universiteti axborot texnologiyalari

Kafedrası o'qituvchisi

mdilshodbek@mail.ru

<https://orcid.org/0000-0002-5146-0467>

Abdusalomova Charosxon Sadriddin qizi

Farg'ona davlat universiteti Chet tillari fakulteti

1-bosqich 24.108-guruh talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada raqamli ta'limning zamonaviy ta'lim tizimidagi o'rni, uning an'anaviy o'qitish usullari bilan aloqasi o'rganiladi. Raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonida qanday imkoniyatlar yaratishi, shuningdek, ularning an'anaviy usullarni to'ldiruvchi vosita sifatidagi roli yoritiladi. Shuningdek, raqamli ta'limning afzalliklari va cheklovlari tahlil qilinib, u an'anaviy o'qitishga raqobatchi yoki qo'shimcha vosita ekanligi yuzasidan fikr yuritiladi.

Аннотация

В данной статье рассматривается роль цифрового образования в современной системе обучения и его связь с традиционными методами преподавания. Анализируются преимущества и ограничения цифровых технологий, а также их потенциал в качестве дополнения к традиционным методам. Обсуждается, является ли цифровое обучение конкурентом традиционного образования или же дополнительным инструментом для повышения качества учебного процесса.

Abstract

This article explores the role of digital education in the modern educational system and its interaction with traditional teaching methods. It examines the benefits and limitations of digital technologies and their potential as a complementary tool to conventional instruction. The discussion focuses on whether digital learning serves as

a competitor to traditional education or acts as an additional resource that enhances the overall learning experience.

Kalit soʻzlar. Raqamli taʼlim, anʼanaviy oʻqitish, taʼlim texnologiyalari, onlayn oʻqitish, aralash taʼlim, interaktiv platformalar, taʼlim sifatini oshirish, masofaviy oʻqitish, innovatsion metodlar, raqamli resurslar.

Ключевые слова. Цифровое образование, традиционное обучение, образовательные технологии, онлайн обучение, смешанное обучение, интерактивные платформы, повышение качества образования, дистанционное обучение, инновационные методы, цифровые ресурсы.

Keywords. Digital education, traditional teaching, educational technologies, online learning, blended learning, interactive platforms, improving education quality, distance learning, innovative methods, digital resources .

Kirish.

Zamonaviy texnologiyalar hayotimizning deyarli barcha jabhalariga chuqur kirib kelgani singari, taʼlim sohasida ham tub oʻzgarishlarga sabab boʻlmoqda. Xususan, raqamli taʼlim vositalarining rivojlanishi anʼanaviy oʻqitish uslublariga jiddiy taʼsir koʻrsatmoqda. Endilikda darslar onlayn platformalar orqali olib borilishi, raqamli resurslardan foydalanish, masofaviy taʼlim imkoniyatlarining kengayishi kabi omillar oʻquv jarayonini butunlay yangi bosqichga olib chiqmoqda. Shu oʻrinda savol tugʻiladi: raqamli taʼlim anʼanaviy taʼlim usullariga raqobatchimi yoki uni toʻldiruvchi, yanada mukammallashtiruvchi vositami? Ushbu maqolada aynan shu savol atrofida tahliliy fikr yuritiladi va mavjud tajriba hamda yondashuvlar asosida xulosalar qilinadi. Raqamli pedagogikaning shakllanishi:

Raqamli taʼlim jarayonida anʼanaviy pedagogik yondashuvlar yetarli boʻlmay qolmoqda. Shu bois, raqamli pedagogika degan yangi tushuncha shakllanmoqda. Bu yoʻnalish raqamli muhitda taʼlim berish uslublari, oʻquv materiallarini moslashtirish, raqamli muloqotni tashkil etish, shaxsga yoʻnaltirilgan yondashuvni qoʻllash kabi masalalarni oʻz ichiga oladi. Zamonaviy oʻqituvchilar faqat fanni emas, balki raqamli platformalarni boshqarish, didaktik moslikni taʼminlash boʻyicha ham tayyor boʻlishi zarur.

Sunʼiy intellekt va taʼlim tizimi:

Raqamli taʼlimda sunʼiy intellekt (AI) texnologiyalarining qoʻllanilishi taʼlimning individuallashtirilishini taʼminlash imkonini bermoqda. Masalan, AI yordamida oʻquvchilarning bilim darajasi avtomatik ravishda tahlil qilinadi va ularga mos topshiriqlar, darslar va baholash vositalari taklif qilinadi. Bu esa oʻzlashtirishda shaxsiy yondashuvni amalga oshirishga xizmat qiladi.

Oʻquv mazmunining moslashuvchanligi:

Raqamli ta'limning yana bir afzalligi – bu o'quv mazmunining moslashuvchanligidir. Elektron resurslar muntazam yangilanib, dolzarb axborot bilan boyitilib boradi. Bu esa ta'limni real vaqt rejimida yangilab turish imkonini beradi. An'anaviy ta'limda o'quv qo'llanmalarini yangilash ko'p vaqt va mablag' talab qilgan bo'lsa, raqamli formatda bu jarayon ancha tez va samarali amalga oshiriladi.

Raqamli tengsizlik muammosi:

Raqamli ta'lim imkoniyatlari keng bo'lishiga qaramay, raqamli tengsizlik ham dolzarb muammolardan biridir. Qishloq joylardagi yoki kam ta'minlangan oilalardagi o'quvchilarda internetga ulanish, kompyuter yoki planshetga ega bo'lish imkoniyati past bo'lishi mumkin. Bu esa raqamli ta'limda ishtirok etishda noaniqliklar, tengsizliklarni yuzaga keltiradi. Shu bois davlat siyosatida raqamli infratuzilmani teng rivojlantirish muhim o'rin tutadi.

Hayot davomida ta'lim (Life-long learning) tendensiyasi:

Raqamli ta'limning global afzalliklaridan biri – bu har qanday yoshdagi insonlar uchun uzluksiz o'qish imkoniyatini yaratishidir. Ishlayotgan mutaxassislar, nafaqadagi fuqarolar ham onlayn kurslar orqali bilimlarini oshirishi mumkin. Bu esa raqamli ta'limni nafaqat formal, balki informal ta'limning ham muhim vositasiga aylantirmoqda.

Raqamli ta'lim tushunchasi va uning rivojlanish bosqichlari. ta'lim — bu axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda ta'lim berish shakli bo'lib, u zamonaviy texnika va internet vositalariga tayanadi. Avval faqat yordamchi vosita bo'lgan raqamli ta'lim, hozirda mustaqil o'qitish platformalariga aylangan. Masalan, Moodle, Google Classroom, Coursera, Khan Academy kabi platformalar orqali dunyo bo'ylab millionlab o'quvchilar bilim olmoqda. Raqamli ta'limning rivojlanishi pandemiya davrida ayniqsa keskinlashdi — bu jarayon ta'lim tizimini yangi shakllarga tezda moslashishga majbur qildi.

An'anaviy ta'limning afzalliklari va kamchiliklari.

An'anaviy ta'lim yillar davomida sinovdan o'tgan, o'zining kuchli metodikasi va pedagogik tajribasiga ega tizimdir. O'qituvchi o'quvchi bilan bevosita muloqotda bo'ladi, bilimlar yuzma-yuz tarzda o'zlashtiriladi. O'quvchilarda ijtimoiy ko'nikmalar shakllanadi, jamoa bilan ishlash o'rganiladi. Biroq, bu usulda darslar qat'iy jadval asosida o'tadi, individual yondashuv imkoniyatlari cheklangan bo'lishi mumkin. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar bilan integratsiyalashuv sust kechmoqda.

Raqamli ta'limning imkoniyatlari va cheklovlari.

Raqamli ta'limda turli multimedia resurslari – video darslar, interaktiv testlar, animatsiyalar va vizual materiallar orqali o'quv jarayoni yanada qiziqarli va tushunarli bo'ladi. Bu o'quvchilarning diqqatini jalb qiladi va bilimni chuqurroq o'zlashtirishga yordam beradi. Shuningdek, raqamli ta'lim imkoniyati geografik joylashuvdan qat'i nazar, barcha uchun ochiqdir. Ammo bu shakl texnik vositalarga va barqaror internetga

to‘liq bog‘liq. Raqamli savodxonlik past bo‘lgan o‘quvchilar uchun bu muammo tug‘diradi. Shuningdek, o‘zini o‘zi nazorat qilishda qiynaladigan o‘quvchilar uchun masofaviy ta‘lim samarasiz bo‘lishi mumkin.

Raqamli ta‘lim: raqobatchimi yoki qo‘shimchami?

Birinchi qarashda raqamli ta‘lim an‘anaviy tizimga raqobatchi sifatida ko‘rinadi. Chunki u ko‘plab qulayliklarga ega, o‘quvchini o‘z sur‘atida o‘rganishga undaydi. Ammo chuqurroq tahlil qilinganda, bu ikki shakl bir-birini to‘ldiruvchi, mukammallashtiruvchi jihatga ega. Masalan, universitetlar hozirda aralash ta‘lim tizimidan keng foydalanmoqda – nazariy qismlar onlayn beriladi, amaliy mashg‘ulotlar esa auditoriyada o‘tiladi. Bu esa samaradorlikni oshiradi, o‘quvchi va o‘qituvchining ishini yengillashtiradi.

Raqamli va an‘anaviy ta‘limni uyg‘unlashtirish yo‘llari.

Eng maqbul yechim – bu ikki tizimning integratsiyasidir. Bu yo‘nalishda “flipped classroom” (teskari sinf) modeli samarali hisoblanadi: o‘quvchilar darsga tayyorgarlikni uyda onlayn materiallar orqali bajarishadi, dars vaqtida esa amaliyot va muhokama qilinadi. O‘qituvchilar uchun esa doimiy malaka oshirish kurslari, raqamli platformalardan foydalanish bo‘yicha treninglar tashkil etilishi zarur. Shu bilan birga, o‘quvchilar ham axborot texnologiyalaridan ongli va samarali foydalanishni o‘rganishlari kerak.

Kreativ fikrlash va raqamli vositalar:

Raqamli ta‘lim o‘quvchilarda mustaqil izlanish, kreativ fikrlash, tanqidiy yondashuv kabi ko‘nikmalarni shakllantirishda katta imkoniyat yaratadi. Masalan, interaktiv laboratoriyalar, simulyatsiyalar va virtual haqiqat (VR) texnologiyalari orqali real hayotdagi murakkab muammolarni yechish o‘rganiladi. Bu esa nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog‘lashda muhim vosita hisoblanadi.

Massiv ochiq onlayn kurslar (MOOC):

So‘nggi yillarda MOOC (Massive Open Online Courses) platformalari – Coursera, edX, Udemy kabi global raqamli ta‘lim xizmatlari orqali millionlab insonlar sifatli ta‘limga ega bo‘lishmoqda. Bu model nafaqat ta‘limni demokratlashtiradi, balki xalqaro sertifikatlar olish imkoniyatini ham taqdim etadi. O‘zbekiston oliy ta‘limi ham bu yo‘nalishda integratsiyalashishni boshlagan.

O‘quv jarayonida gamifikatsiya:

Gamifikatsiya – ya‘ni o‘quv jarayoniga o‘yin elementlarini tatbiq etish – raqamli ta‘limning dolzarb tendensiyalaridan biridir. Ball to‘plash, darajalarni bosib o‘tish, virtual mukofotlar orqali o‘quvchilarni faol ishtirok etishga undash mumkin. Bu metod ayniqsa, yosh o‘quvchilar uchun samarali bo‘lib, motivatsiyani kuchaytiradi.

Raqamli xavfsizlik va shaxsiy ma‘lumotlar muhofazasi:

Raqamli ta‘limda ishtirok etayotgan foydalanuvchilarning shaxsiy ma‘lumotlari xavfsizligi muhim masalalardan biridir. Elektron platformalarda maxfiylik siyosatiga

amal qilish, shaxsiy ma'lumotlarni ruxsatsiz tarqatmaslik, himoyalangan tizimlardan foydalanish raqamli madaniyatning ajralmas qismidir.

Xulosa

Bugungi raqamli asrda ta'lim tizimi ham zamonga mos ravishda o'zgarishga majbur. Raqamli ta'lim imkoniyatlari tobora kengayib borayotgani, uni an'anaviy o'qitishdan ustun qo'yish emas, balki bir-birini to'ldiruvchi vositalar sifatida qarash lozimligini ko'rsatmoqda. An'anaviy ta'lim insoniy muloqot va tarbiyaviy jihatdan muhim ahamiyatga ega bo'lsa, raqamli ta'lim esa bilimga erkin kirish, moslashuvchanlik va zamonaviy texnologiyalarga tayangan yondashuvni taqdim etadi. Eng maqbul yo'l — bu raqamli va an'anaviy ta'limni uyg'unlashtirish, ularning eng yaxshi jihatlaridan samarali foydalanishdir. Kelajakda ta'lim sifati aynan shu integratsiyalashgan yondashuv orqali yuksaladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimova, N. (2022). Raqamli ta'lim tizimi: imkoniyatlar va muammolar. Ta'lim va innovatsiya jurnali.
2. Rasulov, D. (2021). An'anaviy va zamonaviy o'qitish uslublari taqqoslamasi. Pedagogika asoslari.
3. Anderson, T. (2008). The theory and practice of online learning. Athabasca University Press
4. Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. International Journal of Instructional Technology and Distance Learning.
5. Mirzaakbarov, D. D. (2021). Directions for the introduction of new information technologies in education. *Ekonomika i sotsium*, 4(83).